

Αθήνα, 3 Νοεμβρίου 2021

ΕΡΩΤΗΣΗ

Προς τον Υπουργό Εσωτερικών

ΘΕΜΑ: «Σχετικά με καταστρατήγηση του Ενωσιακού Δικαίου των Δημόσιων Συμβάσεων αλλά και του βιβλίου Ι του ν.4412/2016 από τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς, με τη χρήση Προγραμματικών Συμβάσεων»

Με το νόμο 4412/2016 Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ ΕΕ και 2014/25/ΕΕ) προσαρμόστηκε το Εθνικό Δίκαιο προς τις διατάξεις του Ενωσιακού βάσει των Οδηγιών 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ. Με το συγκεκριμένο νόμο θεσπίζονται κανόνες μεταξύ άλλων για τις διαδικασίες προγραμματισμού και σύναψης δημοσίων συμβάσεων και διαγωνισμών μελετών που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου Ι (άρθρα 2 έως 221) αυτού.

1. Στην παρ. 1 του άρθρου 18 «Αρχές εφαρμοζόμενες στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων (άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)» του ν.4412/2016 προσδιορίζονται οι αρχές, που εφαρμόζονται στη σύναψη των δημοσίων συμβάσεων. Ειδικότερα αναφέρεται :

«1. Οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφάνεια, τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας, της αμοιβαίας αναγνώρισης, της προστασίας του δημόσιου συμφέροντος, της προστασίας των δικαιωμάτων των ιδιωτών, της ελευθερίας του ανταγωνισμού και της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης. Ο σχεδιασμός των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων δεν γίνεται με σκοπό την εξαίρεσή τους από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 3 έως 221) ή τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός θεωρείται ότι περιορίζεται τεχνητά όταν οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων. Οι αναθέτουσες αρχές λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα

των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων και η χρηστή δημοσιονομική διαχείριση των διατιθέμενων προς το σκοπό αυτό δημοσίων πόρων.»

2. Στο άρθρο 12 «Δημόσιες συμβάσεις μεταξύ φορέων του δημοσίου τομέα» (άρθρο 12 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) του ν.4412/2016 εισάγονται εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής του βιβλίου Ι στη σύναψη των δημοσίων συμβάσεων. Από τον τίτλο του άρθρου και την αιτιολογική έκθεση του νόμου για το συγκεκριμένο άρθρο προκύπτει ότι αυτό αφορά σε συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ φορέων του δημοσίου.

Οι εξαιρέσεις που εισάγονται με το άρθρο 12 του ν. 4412/2016 όπως προκύπτει από τις υπ. αρ. 12/2018 και 13/2018 πράξεις του Έβδομου Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου αφορούν τις συμβάσεις που χαρακτηρίζονται είτε «ενδοϋπηρεσιακές (in-house) αναθέσεις» είτε «οριζόντιας συνεργασίας». Συμβάσεις δε, που δεν ανήκουν στις ανωτέρω δύο κατηγορίες απαιτείται να συνάπτονται με τις διαγωνιστικές διαδικασίες ή διαδικασίες διαπραγμάτευσης ή απευθείας ανάθεσης που προβλέπονται στον εν λόγω νόμο.

Επίσης, στις ανωτέρω πράξεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου αναφέρεται ότι «πάσης φύσεως τεχνικές και επιστημονικές υπηρεσίες συναφείς μεταξύ άλλων και με την εκπόνηση μελετών, οι υπηρεσίες αυτές έχουν πλέον εμπορικό χαρακτήρα, υπό την έννοια ότι είναι πλέον ανοικτές στον ανταγωνισμό και παρέχονται ελεύθερα στον ιδιωτικό τομέα από οποιονδήποτε δραστηριοποιούμενο στον σχετικό τομέα πάροχο που κατέχει τα απαιτούμενα προσόντα και μέσα.»

3. Στην παρ. 6 του άρθρου 12 του ν. 4412/2016, για την διασφάλιση της ενιαίας εφαρμογής των κανόνων του ενωσιακού δικαίου στις συμβάσεις που συνάπτονται εντός του δημοσίου τομέα, προβλέπεται πλέον ότι οι συναπτόμενες κατ' επίκληση του άρθρου 100 του ν. 3852/2010 προγραμματικές συμβάσεις εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του ν. 4412/2016, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 12 αυτού, δηλαδή οι εν λόγω συμβάσεις φέρουν σωρευτικά τα χαρακτηριστικά ενός από τους περιγραφόμενους στο άρθρο αυτό συμβατικούς τύπους (ενδοϋπηρεσιακές - i... h... συμβάσεις και συμβάσεις οριζόντιας συνεργασίας) (Ελ. Συν. Τμήμα VII Πράξεις 12/2018, 13/2018).

4. Για τις προγραμματικές συμβάσεις του άρθρου 100 του ν. 3852/2010, στην υπ. αρ. 45/2018 πράξη του Έβδομου Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου αναφέρονται : «5. Από τις διατάξεις του άρθρου 100 του ν. 3852/2010 «Νέα αρχιτεκτονική της

Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης» (Α' 87), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 8 παρ. 9 του ν. 4071/ 2012 (Α' 85), συνάγεται, μεταξύ άλλων, ότι οι προγραμματικές συμβάσεις είναι συμφωνίες που θέτουν το γενικό πλαίσιο για την οργάνωση και διαχείριση δημοσίων υπηρεσιών και την άσκηση συγκεκριμένης κάθε φορά δραστηριότητας από τους οικείους φορείς. Σκοπός τους είναι η διευκόλυνση της παροχής υπηρεσιών με αναπτυξιακό χαρακτήρα σε τοπικό επίπεδο, προκειμένου να παρακαμφθούν τυχόν γραφειοκρατικές αγκυλώσεις, έλλειψη προσωπικού, αλληλοεπικαλύψεις αρμοδιοτήτων και άλλοι ανασταλτικοί παράγοντες, οι οποίοι καθυστερούν την ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Έτσι, παρέχεται η δυνατότητα στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) να συμβάλλονται με άλλα δημόσια νομικά πρόσωπα, συνδυάζοντας ή αλληλοσυμπληρώνοντας τις αρμοδιότητες ή τα οικονομικοτεχνικά μέσα που διαθέτουν, με εκείνα του αντισυμβαλλόμενου φορέα, προκειμένου να επιτευχθεί η εκπόνηση μελετών, η κατασκευή έργων ή η παροχή υπηρεσιών που εντάσσονται στο πλέγμα των αρμοδιοτήτων και των καταστατικών τους σκοπών (Ε.Σ. αποφ. VI Τμ. .../2018, .../2014, ..., .../2013, πρ. VII Τμ. .../2018, .../2015). Στο πλαίσιο των προγραμματικών συμβάσεων, τα συμβαλλόμενα μέρη εκκινούν από κοινή αφετηρία, συμπράττοντας κατά το δυνατόν ισόρροπα, για την εκτέλεση του αντικειμένου της σύμβασης, τυχόν δε προβλεπόμενες περιουσιακές μετακινήσεις μεταξύ των συμβαλλόμενων φορέων δεν έχουν τον χαρακτήρα ανταλλάγματος ή αμοιβής για παρεχόμενες στο πλαίσιο της σύμβασης υπηρεσίες, αλλά περιορίζονται στην κάλυψη των απαραίτητων δαπανών για την υλοποίηση του συμβατικού αντικειμένου κατά τον λόγο συμμετοχής κάθε συμβαλλόμενου μέρους (Ε.Σ. αποφ. Τμ. Μειζ. Επταμ. Συνθ. .../2016, .../2014, .../2012, .../2011, VI Τμ. .../2018, .../2015, .../2014, .../2012, πρ. VII Τμ. .../2018, ..., .../2015). Απαραίτητη προϋπόθεση για τη νόμιμη σύναψη προγραμματικής σύμβασης είναι ο σκοπός, τον οποίο καλείται αυτή να εκπληρώσει, να μην είναι δυνατόν να επιτευχθεί με άλλο νόμιμο τρόπο.

Επίσης, η σύμβαση αυτή δεν μπορεί να λειτουργεί ως ισοδύναμη ή εναλλακτική με την ειδικώς προβλεπόμενη από την κείμενη νομοθεσία διαδικασία επιλογής αναδόχου για την επίλυση του ανακύπτοντος ζητήματος, ούτε να χρησιμοποιείται καταχρηστικά για την παράκαμψη διατάξεων που θέτουν συγκεκριμένους περιορισμούς στη δράση των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης ή απαιτούν την τήρηση συγκεκριμένων όρων και προϋποθέσεων για την άσκησή της (Ε.Σ. αποφ. Τμ. Μειζ. Επταμ. Συνθ. .../2014, VI Τμ. .../2015, ..., .../2014, ..., 2.../2013, ..., .../2012, πρ. VII Τμ. .../2018, ..., .../2015).

Δεδομένου δε ότι οι προγραμματικές συμφωνίες, ως εκ της φύσης τους, καθορίζουν το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των συμβαλλόμενων φορέων, η εκπλήρωση του συμβατικού τους αντικειμένου προϋποθέτει συνήθως την κατάρτιση εκτελεστικών συμβάσεων με τρίτους (Ε.Σ. αποφ. Τμ. Μειζ. Επταμ. Συνθ. .../2014, VI Τμ. .../2015, πρ. VII Τμ. .../2018, .../2015).

Συνεπώς, δεν πρόκειται για προγραμματική σύμβαση, αλλά για σύναψη δημόσιας σύμβασης παροχής υπηρεσιών, δηλαδή σύμβασης από επαχθή αιτία, στην περίπτωση, κατά την οποία από το τεχνικό αντικείμενό της και το εύρος των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλόμενων φορέων προκύπτει ότι αυτοί επέχουν εν τοις πράγμασι θέση αναθέτουσας αρχής και παρόχου μίας συνήθους υπηρεσίας, αντίστοιχα (πρβλ. Ε.Σ. πρ. VII Τμ. .../ 2018, .../2014, .../2011, .../2010). Και τούτο, ανεξάρτητα από το αν ο τελευταίος διαθέτει την οργανωτική δομή επιχείρησης, αν δραστηριοποιείται σε τακτική βάση στην αγορά, αν ασκεί κατά κύριο λόγο κερδοσκοπική δραστηριότητα, αν προσδοκά το κέρδος ή αν αποτελεί ο ίδιος αναθέτουσα αρχή (βλ. Δ.Ε.Ε. απόφαση της 23.12.2009, CoNISMa, C-305/08, σκ. 30 και 45, απόφαση της 19.12.2012, Azienda Sanitaria Locale di Lecce, C-159/11, σκ. 26, Ε.Σ. αποφ. Τμ. Μειζ. Επταμ. Συνθ. .../2014, VI Τμ .../2015, πρ. VII Τμ. .../2018, ..., .../2015).»

Περαιτέρω και προς αποφυγή της διασπάθισης του δημοσίου χρήματος αλλά και την τήρηση του Ευρωπαϊκού Δικαίου στην παρ. 1 του άρθρου 100 του ν.3852/2010 προβλέπεται ότι μόνο «οι επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α. που ανήκουν στον δημόσιο τομέα σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 1 του ν. 1256/1982 (Α' 65)» μπορούν να συμμετέχουν στις προγραμματικές συμβάσεις.

Οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί δεν ανήκουν στον δημόσιο τομέα και ως εκ τούτου δεν μπορούν να συμβάλλονται σε προγραμματικές συμβάσεις του άρθρου 100 του ν.3852/2010.

5. Το Υπουργείο Εσωτερικών έχει γνώση των όρων και των προϋποθέσεων που πρέπει να πληροί μία προγραμματική σύμβαση κατ' ελάχιστο προκειμένου να είναι γνήσια προγραμματική σύμβαση και όχι κατ' επίφαση προγραμματική βάσει της υπ. αρ. 44/2017 Γνωμοδότησης του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους προς αυτό.

6. Κατά πάγια νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου η επιβάρυνση του ποσού του προϋπολογισμού της σύμβασης με Φ.Π.Α., επιβάλλεται στις δημόσιες συμβάσεις

παροχής υπηρεσιών, ήτοι στις εξ επαχθούς αιτίας και όχι στις προγραμματικές συμβάσεις και ως εκ τούτου στην περίπτωση που οι τελευταίες περιλαμβάνουν ΦΠΑ κατατάσσονται στις συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας (Ελ. Συν. Τμ. Μείζ. - Επταμ. Σύνθ. Απόφαση 1747/2016, Ελ. Συν. Τμ. VII Πράξη 51/2015, Ελ. Συν. Τμ. VII Πράξη 3/2017, Ελ. Συν. Τμ. VI Απόφαση 1878/2017)

7. Οι συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας, ήτοι οι συμβάσεις που περιλαμβάνουν άμεση ή έμμεση αμοιβή, και οι συμβάσεις που δεν παρέχονται από το υπαλληλικό προσωπικό της αναθέτουσας αρχής χαρακτηρίζονται ως «δημόσιες συμβάσεις» και ως «συμβάσεις έργων, μελετών, υπηρεσιών και προμηθειών» σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 2 «Ορισμοί» του ν.4412/2016 όπου γράφεται :

«5) ως «δημόσιες συμβάσεις» και ως «συμβάσεις έργων, μελετών, υπηρεσιών και προμηθειών» νοούνται οι συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας, οι οποίες συνάπτονται γραπτώς μεταξύ ενός ή περισσότερων οικονομικών φορέων και μιας ή ενός ή περισσότερων αναθετουσών αρχών ή αναθετόντων φορέων, αντίστοιχα, και έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση έργων, την εκπόνηση μελετών, την προμήθεια αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών», και «7α) ως «δημόσιες συμβάσεις μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών νοούνται όλες οι συμβάσεις με αντικείμενο την εκπόνηση μελετών και την παροχή τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, οι οποίες συνδέονται με την εκτέλεση έργου, κατά την έννοια της περ. 7 ή τον χωρικό σχεδιασμό, όταν οι μελέτες δεν εκπονούνται και οι υπηρεσίες δεν παρέχονται από το προσωπικό της αναθέτουσας αρχής» αλλά και σύμφωνα με πλήθος αποφάσεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Ελ. Συν. Τμ. Μείζ. - Επταμ. Σύνθ. Αποφάσεις 2007/2014 και 1747/2016, Ελ. Συν. Τμ. VI Απόφαση 1878/2017, Ελ. Συν. Τμ. VII Πράξεις 12/2018, 13/2018, 45/2018).

Κατόπιν αυτών οι συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας είναι δημόσιες συμβάσεις και δεν εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής των κανόνων για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων που προβλέπει η οδηγία 2014/24/ΕΕ και το βιβλίο Ι του Ν.4412/2016.

Επισημαίνεται ότι προς την επαχθή αιτία, το ΔΕΕ έχει κρίνει ότι «...μια σύμβαση θεωρείται ότι συνάπτεται «εξ επαχθούς αιτίας», ακόμη και όταν η προβλεπόμενη αντιπαροχή περιορίζεται στην επιστροφή των εξόδων που προκλήθηκαν από την

παροχή της υπηρεσίας που αφορά η συμφωνία..» (Πρβλ. ο.π. C-386/11, σκέψη 32 & C-159/11, σκέψη 29.)

Περαιτέρω, στις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα του ΔΕΕ επί της υποθέσεως C-159/11 επισημαίνεται: «Επιπλέον, η ως άνω ερμηνεία της έννοιας «εξ επαχθούς αιτίας» συνάδει και με τον ευρύ ορισμό που προσδίδει στην έννοια αυτή το Δικαστήριο στη νομολογία του για την ελεύθερη παροχή των υπηρεσιών κατά το άρθρο 56 ΣΛΕΕ(13). Δεδομένου ότι η οδηγία προορίζεται, σύμφωνα με τη νομική της βάση, ήτοι το άρθρο 95 ΕΚ (νυν άρθρο 114 ΣΛΕΕ), να συμβάλει στην υλοποίηση των θεμελιωδών ελευθεριών στην εσωτερική αγορά, όπως επισημαίνεται στη δεύτερη αιτιολογική της σκέψη, η έννοια της «επαχθούς αιτίας» είναι εύλογο να ερμηνεύεται διασταλτικά. Με βάση τη διασταλτική αυτή ερμηνεία δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι ο παρέχων τις υπηρεσίες πρέπει υποχρεωτικά να προσδοκά το κέρδος. Αντιθέτως, για να συντρέχει το στοιχείο της επαχθούς αιτίας αρκεί ο παρέχων τις υπηρεσίες να λαμβάνει αμοιβή καλύπτουσα τις δαπάνες του υπό τη μορφή επιστροφής των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε. Ως εκ τούτου, η έννοια της «επαχθούς αιτίας» καλύπτει ακόμη και τη λεγόμενη απλή αποζημίωση».

7. Με το νόμο 4674/2020 «Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ρύθμιση ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις» εισήχθη μια νέα μορφή ανώνυμων εταιρειών οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις (άρθρο 3) οι εταιρείες αυτές είναι ανώνυμες εταιρείες, οι οποίες δεν επιχορηγούνται άμεσα ή έμμεσα από τους ΟΤΑ ή τον Κρατικό Προϋπολογισμό και δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου δεύτερου του ν.3845/2010, δηλαδή δεν υπάγονται στην απογραφή του προσωπικού τους και συνακόλουθα στην Ενιαία Αρχή Πληρωμής. Επίσης ρητώς ορίζεται ότι η λειτουργία τους διέπεται από το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των ανώνυμων εταιρειών και η εποπτεία τους ασκείται με βάση τις διατάξεις του ν. 4548/2018. Περαιτέρω Σύμφωνα με την περίπτωση θ' της παρ. 3 του άρθρου 3 του ν.4674/2020 οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί ορίζονται εξ αρχής ως «οργανισμοί δημοσίου δικαίου» για την εφαρμογή των διατάξεων του ν.4412/2016 ενώ κατόπιν τροποποίησης στο μετοχικό τους κεφάλαιο δύναται να συμμετέχουν ιδιωτικοί φορείς με ποσοστό έως 3% επί του συνόλου.

8. Σύμφωνα με την αρχή της υπεροχής, το ευρωπαϊκό δίκαιο υπερισχύει των εθνικών δικαίων των κρατών μελών. Η αρχή της υπεροχής ισχύει για όλες τις ευρωπαϊκές πράξεις οι οποίες διαθέτουν δεσμευτική ισχύ. Τα κράτη μέλη δεν μπορούν, συνεπώς, να εφαρμόσουν εθνικό κανόνα που αντιβαίνει στο ευρωπαϊκό δίκαιο. Ως εκ τούτου η περίπτωση θ. της παρ. 3 του άρθρου 3 του ν.4674/2020 : «θ. ορίζονται εξ αρχής ως «οργανισμοί δημοσίου δικαίου» για την εφαρμογή των διατάξεων του ν. 4412/2016 (Α' 147).» καθίσταται μη εφαρμοστέα επειδή η έννοια των «Οργανισμών Δημοσίου Δικαίου» για την εφαρμογή των διατάξεων του ν.4412/2016 καθορίζεται από το Ευρωπαϊκό Δίκαιο και συγκεκριμένα από την περίπτωση 4 της παραγράφου 1 του άρθρου 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ η οποία αποτυπώθηκε αυτούσια στην περίπτωση 4 του άρθρου 2 του ν.4412/2016. Οδηγίας 2014/24/ΕΕ.

Ειδικότερα ορίζεται :

«ως «οργανισμοί δημοσίου δικαίου» νοούνται οι οργανισμοί που έχουν όλα τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

α) έχουν συσταθεί για τον συγκεκριμένο σκοπό της κάλυψης αναγκών γενικού συμφέροντος, που δεν έχουν βιομηχανικό ή εμπορικό χαρακτήρα,

β) έχουν νομική προσωπικότητα και

γ) χρηματοδοτούνται, κατά το μεγαλύτερο μέρος, από τις κρατικές αρχές, τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή η διαχείριση των οποίων υπόκειται σε έλεγχο ασκούμενο από τους οργανισμούς αυτούς ή έχουν διοικητικό, διευθυντικό ή εποπτικό συμβούλιο, του οποίου περισσότερο από το ήμισυ των μελών διορίζεται από τις κρατικές αρχές, τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης ή από άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου»

Ως εκ τούτου, οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί όπως και κάθε φορέας για να είναι «Οργανισμοί Δημοσίου Δικαίου» θα πρέπει να πληρούν σωρευτικά τα τρία ανωτέρω κριτήρια. Αν έστω και ένα δεν πληρείται δεν μπορούν να χαρακτηριστούν «Οργανισμοί Δημοσίου Δικαίου» βάσει του Ευρωπαϊκού αλλά και του Εθνικού Δικαίου που ενσωμάτωσε το Ευρωπαϊκό.

9. Βάσει των νομικών χαρακτηριστικών των Αναπτυξιακών Οργανισμών και την εξέταση των προβλεπόμενων τριών κριτηρίων διαπιστώνεται ότι οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί δεν είναι Οργανισμοί Δημοσίου Δικαίου και κατά επέκταση αναθέτουσες αρχές επειδή δεν καλύπτουν τουλάχιστον το τρίτο κριτήριο:

- Επειδή δεν χρηματοδοτούνται, κατά το μεγαλύτερο μέρος, από τις κρατικές αρχές, τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου αφού «Οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί δεν επιχορηγούνται άμεσα ή έμμεσα από τους ΟΤΑ ή τον Κρατικό Προϋπολογισμό» σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν. 4674/2020,
- Επειδή η διαχείριση τους δεν υπόκειται σε έλεγχο ασκούμενο από τους οργανισμούς αυτούς αφού «Η λειτουργία των Αναπτυξιακών Οργανισμών διέπεται από το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των ανωνύμων εταιρειών και η εποπτεία τους ασκείται με βάση τις διατάξεις του ν. 4548/2018 (Α' 104), υπό την επιφύλαξη ειδικότερων διατάξεων», δηλαδή δεν διαφέρουν από τις υπόλοιπες Ανώνυμες Εταιρείες διότι δεν υφίσταται ειδικότερες διατάξεις όπως π.χ έλεγχος της νομιμότητας των αποφάσεων Δ.Σ, έγκριση αποφάσεων από τα Δημοτικά Συμβούλια κλπ,.
- Επειδή δεν έχουν διοικητικό, διευθυντικό ή εποπτικό συμβούλιο, του οποίου περισσότερο από το ήμισυ των μελών να διορίζεται από τις κρατικές αρχές, τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης ή από άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου, αφού το Διοικητικό τους Συμβούλιο εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων και δεν διορίζεται. Ο διορισμός προϋποθέτει πράξη διορισμού. Επισημαίνεται ότι επειδή δεν υφίσταται ειδικότερες νομοθετικές διατάξεις για την εκλογή του Διοικητικού Συμβουλίου εφαρμόζονται αποκλειστικά οι διατάξεις του ν. 4548/2018 οι οποίες απαγορεύουν το διορισμό πέραν των δύο πέμπτων (2/5) του προβλεπόμενου συνολικού αριθμού (άρθρο 79, παρ. 1). Η κατοχή του πλειοψηφικού πακέτου των μετοχών και η εκ του λόγου τούτου ανάδειξη με εκλογική διαδικασία της πλειοψηφίας των μελών του Δ.Σ. δεν αντικαθιστά την απαίτηση του διορισμού των μελών του ΔΣ με την έκδοση πράξης διορισμού. Η εκλογική διαδικασία δεν είναι πράξη διορισμού.

Επιπροσθέτως στην αιτιολογική σκέψη 10 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ γράφεται :

«...Για τον σκοπό αυτόν, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι ένας οργανισμός ο οποίος λειτουργεί υπό κανονικές συνθήκες αγοράς, στοχεύει στο κέρδος και υφίσταται τις ζημιές που απορρέουν από την άσκηση της δραστηριότητάς του δεν θα πρέπει να θεωρείται «οργανισμός δημοσίου δικαίου», δεδομένου ότι έχει συσταθεί για να ικανοποιήσει ή του έχει ανατεθεί το καθήκον να ικανοποιήσει ανάγκες γενικού συμφέροντος οι οποίες θεωρούνται ότι έχουν βιομηχανικό ή εμπορικό χαρακτήρα...».

Ως εκ τούτου, εν γένει οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί δεν είναι Οργανισμοί Δημοσίου Δικαίου αφού λειτουργούν υπό κανονικές συνθήκες αγοράς, δεν χρηματοδοτούνται άμεσα ή έμμεσα από το Κράτος και τους ΟΤΑ και συνεπώς υφίσταται τις ζημίες από την οικονομική τους δραστηριότητα.

Κατόπιν των ανωτέρω οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί δεν δύναται να συμβάλλονται με τους ΟΤΑ με συμβάσεις βάσει των εξαιρέσεων που εισάγονται με το άρθρο 12 «Δημόσιες συμβάσεις μεταξύ φορέων του δημοσίου τομέα» (άρθρο 12 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ). Αναλαμβάνουν Δημόσιες συμβάσεις μέσω των διαδικασιών που εφαρμόζονται για τους οικονομικούς φορείς, ήτοι τα ισχύοντα στο βιβλίο Ι άρθρα 3-221 του ν.4412/2016.

Επισημαίνεται ότι από τον τίτλο του άρθρου και την αιτιολογική έκθεση του νόμου για το συγκεκριμένο άρθρο συνάγεται ότι το άρθρο 12 εφαρμόζεται σε συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ φορέων του δημοσίου φορέων. Οι αναπτυξιακοί Οργανισμοί δεν ανήκουν στους φορείς του Δημοσίου Τομέα.

10. Στην υπόθεση C-796/18 το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι : «Το άρθρο 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 33, δεύτερο εδάφιο, και το άρθρο 18, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι η συνεργασία μεταξύ αναθετουσών αρχών δεν πρέπει, σύμφωνα με την αρχή της ίσης μεταχείρισης, να έχει ως αποτέλεσμα την περιέλευση μιας ιδιωτικής επιχείρησης σε πλεονεκτική θέση έναντι των ανταγωνιστών της».

Περαιτέρω «Ενόψει δε ότι ο ιδιωτικός φορέας που συμμετέχει δυνητικά στο κεφάλαιο του ελεγχόμενου νομικού προσώπου υπηρετεί αμιγώς τα δικά του ιδιωτικά συμφέροντα, τα οποία διαφέρουν από τους σκοπούς δημοσίου συμφέροντος που επιδιώκει η αναθέτουσα αρχή, η τελευταία συνεπάγεται ότι δεν μπορεί να ασκεί επί του αναδόχου έλεγχο ανάλογο προς εκείνον που ασκεί επί των δικών της υπηρεσιών (βλ. αποφ. Δ.Ε.Ε. S... H... και R... L..., C-26/03, σκ. 49 και 50). Τα ανωτέρω ισχύουν ακόμα και στην περίπτωση που ο συμμετέχων στο κεφάλαιο του ελεγχόμενου νομικού προσώπου ιδιωτικός φορέας δεν ασκεί κερδοσκοπική δραστηριότητα (βλ. απόφαση Δ.Ε.Ε. C... H... de S... E..., C-574/12, σκ. 44). Επίσης, η κατοχή του πλειοψηφικού πακέτου των μετοχών και η εκ του λόγου τούτου ανάδειξη της πλειοψηφίας των μελών του Δ.Σ. του νομικού προσώπου από αναθέτουσα αρχή δεν συνεπάγεται άνευ άλλου τινός αποφασιστική επιρροή της τελευταίας στην διαμόρφωση των στρατηγικών του

στόχων και αποφάσεων και ως εκ τούτου δεν αποδεικνύει άσκηση ελέγχου επί του νομικού προσώπου ισοδύναμου προς αυτόν που ασκεί επί των δικών της υπηρεσιών (απόφαση Δ.Ε.Ε. Ρ... Β..., C-458/03, σκ. 65 επ.).» (Ελ. Συν. VI Τμ. 12/2018 και 13/2018)

Κατόπιν αυτών το Υπουργείο Εσωτερικών ορθώς στην αρχική διατύπωση της παρ. 2 του αρ. 3 του ν.4674/2016 απαγόρευε την συμμετοχή ιδιωτικών φορέων στο μετοχικό κεφάλαιο των Αναπτυξιακών Οργανισμών. Όλος περιέργως, αρκετούς μήνες αργότερα το Υπουργείο Εσωτερικών προχώρησε ανατιολόγητα στην τροποποίηση της εν λόγω παραγράφου επιτρέποντας τη συμμετοχή ιδιωτικών φορέων στο μετοχικό τους κεφάλαιο σε αντίθεση με την ανωτέρω νομολογία του ΔΕΕ.

11. Στη παρ. 5 του άρ. 2 του ν. 4674/2020 γράφεται «5. α. Το προσωπικό των Αναπτυξιακών Οργανισμών διακρίνεται σε τακτικό και έκτακτο. Το τακτικό προσωπικό προσλαμβάνεται για την κάλυψη θέσεων βάσει κανονισμού εσωτερικής υπηρεσίας (ΚΕΥ), που εγκρίνεται από τη γενική συνέλευση των μετόχων, με τον οποίο καθορίζονται η εσωτερική διάρθρωση των υπηρεσιών σε Γενική Διεύθυνση και επιμέρους Διευθύνσεις, Τμήματα και Γραφεία, οι αρμοδιότητές τους και οι θέσεις κατά κατηγορίες και κλάδους προσωπικού. Στον ΚΕΥ προβλέπεται υποχρεωτικά Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών. Η στελέχωση των θέσεων του ΚΕΥ με τακτικό προσωπικό γίνεται κατά τις διατάξεις των άρθρων 14 και επόμενα του ν. 2190/1994 (Α' 28).

β. Το έκτακτο προσωπικό που απαιτείται κάθε φορά για την εκτέλεση του αντικειμένου που αναλαμβάνουν, προσλαμβάνεται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας για όσο χρόνο διαρκεί το εκτελούμενο πρόγραμμα ή η σύμβαση, κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 1, 2 και 3 παράγραφος 4 και 5 της υπ' αριθμ. 53266/2009 Κοινής Απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομίας και Οικονομικών, Ανάπτυξης και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας (Β' 1877). Οι προσλαμβανόμενοι κατά τα προηγούμενα εδάφια με συμβάσεις ορισμένου χρόνου θεωρείται ότι καλύπτουν τις ανάγκες του προγράμματος ή της σύμβασης για την εκτέλεση των οποίων προσλήφθηκαν, αποκλειόμενης σε κάθε περίπτωση της μετατροπής των συμβάσεων αυτών σε συμβάσεις αορίστου χρόνου. Το προσωπικό με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου των προηγούμενων εδαφίων ασκεί τις αποφασιστικές αρμοδιότητες που προβλέπονται από τα καθήκοντα που του ανατίθενται. Με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου είναι επίσης δυνατή η σύναψη

συμβάσεων μίσθωσης έργου. Για την έκδοση της απόφασης απαιτείται μόνον η απόφαση ένταξης στο πρόγραμμα από την αρμόδια Αρχή ή η υπογραφή της σύμβασης, από τις οποίες τεκμαίρεται ότι δεν υποκρύπτεται σχέση εξαρτημένης εργασίας, χωρίς να απαιτούνται πρόσθετα δικαιολογητικά ή εγκριτικές αποφάσεις.

Το προσωπικό της περίπτωσης αυτής μπορεί να συντάσσει μελέτες έργων και υπηρεσιών, καθώς και τεύχη δημοσίων διαγωνισμών, κατά την παρ. 4 του άρθρου 209 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006, Α' 114), υπό τη διεύθυνση του Προϊσταμένου της Τεχνικής Υπηρεσίας της εταιρείας. Για όσους έχουν την ιδιότητα του ελεύθερου επαγγελματία, η άσκηση του ελεύθερου επαγγέλματός τους είναι ασυμβίβαστη με την άσκηση των καθηκόντων που τους ανατίθενται ως τακτικό προσωπικό του νομικού προσώπου».

Επιπρόσθετα στο Άρθρο 681 του Αστικού Κώδικα γράφεται . «Άρθρο 681 Έννοια: Με τη σύμβαση έργου ο εργολάβος έχει υποχρέωση να εκτελέσει το έργο και ο εργοδότης να καταβάλει τη συμφωνημένη αμοιβή.»

Στο άρθρο 10 «Ειδικές εξαιρέσεις για συμβάσεις υπηρεσιών (άρθρο 10 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)» του ν. 4412/2016 γράφεται : «*Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών οι οποίες:..... ζ) αφορούν συμβάσεις εργασίας*».

Στην υπ. αρ. 917/2021 Απόφαση του VII Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου γράφεται :

«Επομένως, ο Αναπτυξιακός Οργανισμός θα πρέπει να είναι σε θέση να εκτελέσει με ίδια μέσα το 80% των δραστηριοτήτων στις οποίες αφορά η συνεργασία. Άλλως, η συνεργατική εκτέλεση του αντικειμένου της σύμβασης υλοποιείται κυρίως με τη συνδρομή οικονομικών φορέων της ελεύθερης αγοράς και όχι προεχόντως δια της της συνεργασίας των αναθετουσών αρχών, με δευτερογενή τη συμμετοχή φορέων που παρέχουν τις ίδιες υπηρεσίες στην ελεύθερη αγορά. Μη συντρεχούσης δε, για τον λόγο αυτό, της προϋπόθεσης οριζόντιας συνεργασίας που τίθεται στην παρ. 4 του ν.4412/2016, αίρεται η ευχέρεια σύναψης προγραμματικής σύμβασης διότι αυτή θα είχε ως αποτέλεσμα να εξαιρείται από τον ενωσιακό ανταγωνισμό η παροχή υπηρεσίας επί της οποίας αυτός θα είχε κανονικώς εφαρμογή. Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι στην περίπτωση αυτή πρέπει να τύχουν εφαρμογής οι κοινοί κανόνες περί διαγωνισμών»

Κατόπιν αυτών, οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί στην περίπτωση, που αφενός πληρούσαν τα κριτήρια να είναι Οργανισμοί Δημοσίου Δικαίου και κατ' επέκταση αναθέτουσες αρχές, και αφετέρου ανήκαν στους φορείς του Δημοσίου ώστε να μπορούν να είναι αντισυμβαλλόμενοι στις προγραμματικές συμβάσεις, θα πρέπει να διαθέτουν Τεχνική Υπηρεσία συγκροτημένη με προσωπικό εξαρτημένης εργασίας προκειμένου να απευθυνθεί σ' αυτούς μέσω προγραμματικής σύμβασης για τη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης, την εποπτεία και την επίβλεψη δημόσιας σύμβασης έργου ή μελέτης άλλης Αναθέτουσας Αρχής, η οποία κρίνει ότι δεν διαθέτει τεχνική επάρκεια ή ότι αυτή είναι ελλιπής. Το δε προσωπικό των Αναπτυξιακών Οργανισμών απαιτείται να πληρώνεται από ιδίους πόρους αυτών αφού όπως έχει αναφερθεί και στις σκέψεις 4,6,7 ενδεχόμενη πρόβλεψη άμεσης ή έμμεσης αμοιβής τους δια μέσω των προγραμματικών συμβάσεων κατατάσσει τις τελευταίες στην κατηγορία των συμβάσεων εξ επαχθούς αιτίας για τις οποίες ισχύουν οι κανόνες των δημοσίων συμβάσεων και όχι οι εξαιρέσεις από τους κανόνες αυτούς. Επισημαίνεται εκ νέου ότι το ΔΕΕ έχει κρίνει ότι «...μια σύμβαση θεωρείται ότι συνάπτεται «εξ επαχθούς αιτίας», ακόμη και όταν η προβλεπόμενη αντιπαροχή περιορίζεται στην επιστροφή των εξόδων που προκλήθηκαν από την παροχή της υπηρεσίας που αφορά τη συμφωνία...» (Πρβλ. ο.π. C-386/11, σκέψη 32 & C-159/11, σκέψη 29.)»

Περαιτέρω, παρότι ο εθνικός νομοθέτης στην παρ. 1 του αρ. 44 του ν. 4412/2016, δίνει το δικαίωμα στην αναθέτουσα αρχή να κρίνει είτε αν διαθέτει ή μη τεχνική επάρκεια, είτε αν η τεχνική της επάρκεια είναι ελλιπής, τούτο δεν δύναται να εφαρμόζεται καταχρηστικώς και άνευ σχετικής τεκμηρίωσης. Εκάστη αναθέτουσα αρχή οφείλει να ακολουθεί τις αρχές του άρθρου 18 του ν.4412/2016 όπως έχει ήδη προαναφερθεί στη σκέψη 1. Η τεχνική Επάρκεια ή μη καθορίζεται από τη στελέχωση της τεχνικής υπηρεσίας και ειδικότερα από το πλήθος και τις ειδικότητες του προσωπικού που διαθέτει με σχέσεις εξαρτημένης εργασίας, σε συνάρτηση με το είδος του έργου ή της μελέτης που θα κληθεί να διεκπεραιώσει. Ως εκ τούτου ένας Αναπτυξιακός Οργανισμός προκειμένου να αναλάβει τη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης, την εποπτεία και την επίβλεψη δημόσιας σύμβασης έργου ή μελέτης οφείλει να διαθέτει την απαιτούμενη Τεχνική Επάρκεια τη χρονική στιγμή που το δηλώνει στην αδυνατούσα αναθέτουσα αρχή με την οποία θα συμβληθεί και θα εκτελέσει για λογαριασμό της άνευ άμεσης ή έμμεσης αμοιβής τις αρμοδιότητες της.

Όλες τις ανωτέρω σκέψεις ο ΣΥΡΙΖΑ τις εξέθεσε κατά τη διαδικασία ψήφισης των νομοθετικών διατάξεων, ήτοι εγκαίρως και έγκυρα. Η τότε πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Εσωτερικών δυστυχώς δεν τις έλαβε υπόψη, καταστρατηγώντας το Ευρωπαϊκό Δίκαιο των Δημόσιων Συμβάσεων, δημιουργώντας μηχανισμούς διασπάθισης του δημόσιου χρήματος. Κατόπιν όλων των ανωτέρω και

Επειδή λάβαμε γνώση της καταγγελίας κατοίκων του Δήμου Σπάρτης που απευθύνεται μεταξύ άλλων και στο Υπουργείο Εσωτερικών ότι ο Δήμος Σπάρτης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου, το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο συμβλήθηκαν με την Αναπτυξιακή Πάρωνα με Προγραμματική Σύμβαση, η οποία σύμφωνα με τους καταγγέλλοντες ο ορθός νομικός χαρακτηρισμός είναι της «δημόσιας σύμβασης», ήτοι σύμβαση εξ επαχθούς αιτίας και όχι της προγραμματικής και ως εκ τούτου έπρεπε να ακολουθηθούν οι διαδικασίες που αφορούν τη σύναψη δημόσιας σύμβασης όπως προβλέπεται στο ν. 4412/2016.

Επειδή, από τους εκ των υστέρων ελέγχους στην Αναπτυξιακή Εταιρεία «Πελοπόννησος ΑΕ» διαπιστώθηκε καταστρατήγηση της έννοιας των προγραμματικών συμβάσεων που επέφερε ζημίες της τάξης των δύο εκατομμυρίων ευρώ και η οποία οδηγείται σε λύση και εκκαθάριση.

Επειδή, διαπιστώνεται ότι ορισμένοι Δήμοι και ορισμένες Περιφέρειες της χώρας, όπως ο Δήμος Σπάρτης και η Περιφέρεια Πελοποννήσου, συνάπτουν πλήθος συμβάσεων με φορείς που δεν ανήκουν στους φορείς τους Δημοσίου, όπως οι Αναπτυξιακές Εταιρείες και οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί, χαρακτηρίζοντας τις ως προγραμματικές και ως εμπίπτουσες στο άρθρο 12 «Δημόσιες συμβάσεις μεταξύ φορέων του δημοσίου τομέα» (άρθρο 12 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) του ν.4412/2016 επιτυγχάνοντας την καταστρατήγηση του ν.4412/2016 για τις δημόσιες συμβάσεις.

Επειδή, η Ελληνική Νομοθεσία απαγορεύει τόσο την άμεση όσο και την έμμεση χρηματοδότηση από τους ΟΤΑ και τον Κρατικό Προϋπολογισμό των Αναπτυξιακών Εταιρειών και των Αναπτυξιακών Οργανισμών.

Επειδή, παρατηρείται ότι πληθώρα έργων του προγράμματος «Αντώνης Τρίτσης» του Υπουργείου Εσωτερικών επιχειρείται να υλοποιηθούν μέσω κατ' επίφαση προγραμματικών συμβάσεων από του Αναπτυξιακούς Οργανισμούς.

Επειδή, οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί συνάπτουν πλήθος «προγραμματικών συμβάσεων» από τις οποίες αφενός αμείβονται και αφετέρου δεν υλοποιούνται από το μόνιμο προσωπικό της με σχέσεις εξαρτημένης εργασίας, αλλά από εργολάβους.

Επειδή, οι προγραμματικές συμβάσεις και οι εξαιρέσεις που εισάγει το άρθρο 12 του ν.4412/2016 δεν αποτελούν χρηματοδοτικούς μηχανισμούς, ούτε λειτουργούν ως μηχανισμοί απ' ευθείας αναθέσεως έργων, προμηθειών κλπ., ούτε δύνανται να χρησιμοποιούνται καταχρηστικώς για την παράκαμψη διατάξεων που θέτουν συγκεκριμένους όρους και περιορισμούς στην δράση των Ο.Τ.Α. και στη σύναψη των δημόσιων συμβάσεων.

Επειδή, θα πρέπει να διασφαλιστούν οι αρχές της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης όπως περιγράφονται στο άρθρο 18 του ν.4412/2016 και να αποφευχθεί η διασπάθιση του Δημοσίου Χρήματος.

Επειδή, θα πρέπει να προστατευτούν οι Δημοτικές και οι Περιφερειακές Αρχές από ενδεχόμενες αστικές και ποινικές ευθύνες.

Επειδή, υφίσταται κίνδυνος η χώρα να καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για παραβίαση του Ενωσιακού Δικαίου.

Ερωτάται ο αρμόδιος Υπουργός

- 1. Σε ποιες νομοθετικές ενέργειες θα προβεί, προκειμένου να μην υφίσταται καταστρατήγηση του Ενωσιακού Δικαίου των Δημόσιων Συμβάσεων αλλά και του βιβλίου Ι του ν.4412/2016 από τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς;**
- 2. Σε ποιες ενέργειες θα προβεί προκειμένου οι Δήμοι και οι Περιφέρειες να μην χρησιμοποιούν τις προγραμματικές συμβάσεις ως μέσο παράκαμψης του Ενωσιακού όσο και Εθνικού Δικαίου για τις Δημόσιες Συμβάσεις;**
- 3. Σε ποιες ενέργειες θα προβεί, προκειμένου να διασφαλιστεί η τήρηση των αρχών του άρθρου 18 του ν. 4412/2016 από τους Δήμους και τις Περιφέρειες και να αποτραπεί η καταστρατήγησή του;**

4. Σε ποιες ενέργειες θα προβεί προκειμένου να τεκμηριώνεται η Τεχνική Επάρκεια των Αναπτυξιακών Οργανισμών προκειμένου να παρέχουν με ίδια μέσα τις δραστηριότητες που αναλαμβάνουν;
5. Πόσοι και ποιοι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί υλοποιούν έργα που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης»; Ποια είναι τα έργα και ο προϋπολογισμός τους;
6. Πόσοι και ποιοι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί έχουν ιδρυθεί από τους ΟΤΑ;

Οι ερωτώντες βουλευτές

Σπίρτζης Χρήστος

Αβραμάκης Ελευθέριος

Αθανασίου Αθανάσιος (Νάσος)

Αλεξιάδης Τρύφων

Αραχωβίτης Σταύρος

Αυλωνίτης Αλέξανδρος-Χρήστος

Βαρδάκης Σωκράτης

Βαρεμένος Γιώργος

Βέττα Καλλιόπη

Γιαννούλης Χρήστος

Δρίτσας Θεόδωρος

Ζαχαριάδης Κώστας

Καλαματιανός Διονύσης-Χαράλαμπος

Κασιμάτη Νίνα

Κάτσης Μάριος

Καφαντάρη Χαρά

Λάππας Σπύρος

Μάλαμα Κυριακή
Μαμουλάκης Χαράλαμπος
Μάρκου Κων/νος
Μεϊκόπουλος Αλέξανδρος
Μουζάλας Γιάννης
Μπαλάφας Ιωάννης
Μπάρκας Κων/νος
Μωραΐτης Θάνος
Νοτοπούλου Αικατερίνη
Παπαδόπουλος Σάκης
Παπαηλιού Γιώργος
Παπανάτσιου Αικατερίνη
Παππάς Νικόλαος
Πούλου Γιώτα
Σαντορινιός Νεκτάριος
Σκουρλέτης Παναγιώτης (Πάνος)
Συρμαλένιος Νικόλαος
Τελιγιορίδου Ολυμπία
Τζούφη Μερόπη
Φάμελλος Σωκράτης
Χαρίτου Δημήτρης
Χαρίτσης Αλέξης
Χατζηγιαννάκης Μίλτος
Χουσεΐν Ζεϊμπέκ

Χρηστίδου Ραλλία